

Riigikogu majanduskomisjoni istungi protokoll nr 105

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 21. jaanuar 2025

Algus 14.00, lõpp 15.30

Juhataja: Jaak Aab (esimees)

Protokollija: Kiia Väli (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Aleksei Jevgrafov, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm, Kristina Šmigun-Vähi

Komisjoni ametnikud: Kaido Rosin (nõunik-sekretariaadijuhataja), Piia Schults (nõunik), Mari Tänav (nõunik), Maria Haas (konsultant)

Puudus: Tõnis Mölder

Kutsutud: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtluskeskkonna ja tööstuse osakonna ettevõtluskeskkonna valdkonnajuht Triinu Sillamaa ning toote ohutuse nõunik Risto Jõgi (1. päevakorrapunkt); maksejõuetuse teenistuse juhataja Signe Viimsalu (2. päevakorrapunkt); õiguskantsler Ülle Madise, Õiguskantsleri Kantselei ettevõtluskeskkonna osakonna vanemnõunik Ago Pelisaar ja õiguskantsleri töövari Carmen Kriitberg, Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna juhataja Rein Vaks ja taastuvenergia ekspert Hans Markus Kalmer (3. päevakorrapunkt); Riigikogu Kantselei avalike suhete osakonna pressinõunik Maris Meiessaar

Päevakord:

1. Vabariigi Valitsuse algatatud toote nõuetele vastavuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (533 SE) teise lugemise ettevalmistamine
2. Maksejõuetuse teenistuse teise tegevusaasta ehk 2024. a tegevusaruanne – olukorrast Eesti majanduskeskkonnas
3. Õiguskantsleri ettepaneku arutelu elektrituruseaduse § 59¹ lõike 2 punkti 8 põhiseadusega kooskõlla viimiseks
4. Info ja muud küsimused

1. Vabariigi Valitsuse algatatud toote nõuetele vastavuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (533 SE) teise lugemise ettevalmistamine

Jaak Aab sõnas, et eelnõu 533 SE esimene lugemine toimus 12. detsembril 2024.

Muudatusettepanekute (ME) esitamise tähtjaks Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised komisjonid MESid ei esitanud. Komisjon teavitas eelnõu menetlusest Riigikogus mitmeid huvirühmi. Eelnõu kohta esitasid arvamuse Eesti Kohtuekspertiisi Instituut ja Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, kellel ei olnud eelnõu kohta parandavaid kommentaare. MEde

loetelu kavandisse on lisatud 5 MEed.

Järgnevalt asuti MEde tutvustamise juurde.

1. Muuta eelnõu § 1 punkti 4 ja sõnastada see järgmiselt:

„4) paragrahvi 6 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

“(3) Kui käesoleva paragrahvi lõigete 1 ja 2 kohaselt ei ole võimalik toote ohutust eeldada, hinnatakse selle ohutust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) _ 2023/988 artiklites 6–8 sätestatud toote ohutuse hindamise kriteeriumitest, üldisele ohutusnõudele vastamise eeldusest ja toote ohutuse hindamisel arvestatavatest lisaelementidest lähtudes.“;

Selgitus: Selguse huvides on sätte sõnastusse lisatud sõna „toote“, kuna käsitletakse toote ohutuse hindamise kriteeriume.

Majanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm, Kristina Šmigun-Vähi)

2. Teha eelnõus järgmised muudatused:

2.1. Muuta eelnõu § 1 punkti 5 ja sõnastada see järgmiselt:

„5) paragrahvi 10 lõike 1 teist lauset _____ täiendatakse pärast tekstiosa “(EL) 2019/1020” tekstiosaga “, (EL) 2023/988”;

2.2. Täiendada eelnõu § 1 punktiga 6, muutes vastavalt järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„6) paragrahvi 10 lõikes 2 asendatakse tekstiosa “(EL) 2019/515 ja (EL) nr 305/2011“ tekstiosaga “(EL) 305/2011, (EL) 2019/515 ja (EL) 2023/988“;

Selgitus: Normitehnilistel kaalutlustel on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused järjestatud võimalikult kronoloogiliselt. Seetõttu on eelnõu punktis 5 sisalduvad muutmiskäsud esitatud ka eraldi punktidenä.

Majanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm, Kristina Šmigun-Vähi)

3. Muuta eelnõu § 1 punkti 10 (uue numeratsiooni kohaselt punkti 11) ja sõnastada see järgmiselt:

„11) paragrahvi 38² lõiget 1 täiendatakse punktiga 2¹ järgmises sõnastuses:

”2¹) _____ akrediteerimisulatus muutmise taotluse läbivaatamise eest 100 eurot, välja arvatud käesoleva lõike punktis 2 nimetatud juhul;”;

Selgitus: Sätte sõnastusest jäetakse välja sõna „akrediteeritud“, kuna see ei ole otseselt vajalik täpsustus. Selline muudatus aitab ühtlustada ka teksti, kuna sama lõike punktis 2 ei ole seda sõna samuti eraldi välja toodud.

Majanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm, Kristina Šmigun-Vähi)

4. Ühendada eelnõu § 1 punktid 13 ja 14 (uue numeratsiooni kohaselt 14 ja 15), muutes vastavalt järgnevate punktide numeratsiooni, ning sõnastada järgmiselt:
 „**14)** paragrahvi 38³ lõikes 2 _____ asendatakse läbivalt sõna „assessori“ sõnaga „erialaassessori“;“.

***Selgitus:** Normitehnilistel kaalutlustel on koondatud sätte erinevates lausetes tehtav üks ja sama muudatus üheks eelnõu punktiks.*

Majanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm, Kristina Šmigun-Vähi)

5. Muuta eelnõu § 2 tekstiosa ja sõnastada see järgmiselt:
 „Käesoleva seaduse § 1 punktid 10–16 jõustuvad 2025. aasta 1. juulil.“.

***Selgitus:** Eelnõu menetlustempost tulenevalt on vajalik muuta akrediteerimist käsitlevate sätete jõustumisaega. Uueks jõustumisajaks on määratud 1. juuli 2025, mis tagab piisava aja EAK-le ettevalmistuste tegemiseks ning tema klientidele uute tasustamisreeglitega tutvumiseks. Samuti on punktide numeratsiooni kohendatud vastavalt varasemates muudatusettepanekutes tehtud muudatustele.*

Majanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm, Kristina Šmigun-Vähi)

Otsustati:

1.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 12.02.2025 (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm, Kristina Šmigun-Vähi).

1.2. Teha ettepanek teine lugemine lõpetada (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm, Kristina Šmigun-Vähi).

1.3. Kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 19.02.2025 (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm, Kristina Šmigun-Vähi).

2. Maksejõuetuse teenistuse teise tegevusaasta ehk 2024. a tegevusaruanne – olukorrast Eesti majanduskeskkonnas

Maksejõuetuse teenistuse juhataja **Signe Viimsalu** andis ülevaate Maksejõuetuse teenistuse teise tegevusaasta ehk 2024. aasta tegevusaruandest (lisa).

Mart Maastik sõnas, et ettekandes toodi korduvalt välja Läti Maksejõuetuse Kontrolli

Agentuuri häid praktikaid. **Maastik** küsis, miks ei ole Eesti Läti praktikaid üle võtnud.

Signe Viimsalu vastas, et seadusandja on see, kes saab otsustada neid üle võtta.

Jaak Aab küsis, kas neid ettepanekuid on tehtud justiits- ja digiministrile.

Signe Viimsalu vastas, et nii 2023. aasta kui ka 2024. aasta tegevusaruande kaudu on neid ettepanekuid justiits- ja digiministrile edastatud.

Mart Maastik sõnas, et ettekandes puudutati teemat, et ettevõtetele, kes ei esita õigeks ajaks majandusaasta aruandeid, tehakse trahvihoiatusi ja aruandetrahvi määrusi ehk ettekirjutusi. Seal on suureks probleemiks audiitorite puudus ja mitte see, et ettevõtted ei tahaks aruandeid õigeks ajaks esitada. **Maastik** küsis, kas Maksejõuetuse teenistus on sellest probleemist teadlik.

Signe Viimsalu vastas, et sellest probleemist ollakse teadlik. Ta lisas, et Maksejõuetuse teenistus ei trahvi äriühinguid, selleks puudub teenistusel pädevus, vaid seda teeb äriregister. Maksejõuetuse teenistus vaatab seda, kas varatu maksejõuetu juriidilisest isikust juhtorgani liige on toime pannud rikkumise on või ei ole rikkumist toime pandud.

Mart Maastik küsis, kuidas oli enne Maksejõuetuse teenistuse loomist Eestis tagatud juhtorgani pädevuses olevate ülesannete täitmine.

Signe Viimsalu vastas, et Maksejõuetuse teenistus loodi Eestis 2022. aastal ning esimesel aastal otsiti sellele haldusorganile juhti. Enne seda ei olnud Eestis taolist haldusorganit olemas.

Mihkel Lees palus selgitada ettekandes toodut, et 2024. aasta andmete põhjal tuleks 41 varatu juriidilise isiku juhtorgani liikme suhtes kohaldada ärikeeldu, aga väheste puhul on seda üldse rakendatud, kuna kohtusüsteem on aeglane. Lisaks palus **Lees** täpsustada öeldut, et pankrotihaldurid on kohustatud avaldama infot, millistes ja kui paljudes menetlustes nad toimetavad, aga paljud ei tee seda. Milline organ tegeleb Eestis nende sanktsioneerimisega ja millised on tema võimalused selleks.

Signe Viimsalu vastas, et pankrotihaldurite üle teostavad järelevalvet erinevad organid, nagu näiteks pankrotimenetluses järelevalvekohtunik, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda ja Maksejõuetuse teenistus. Juhul kui pankrotihaldur on vandeadvokaat, siis teostab järelevalvet ka Eesti Advokatuur. Kui eri organid hakkavad järelevalvet tegema, siis enne peab omavahel kokku leppima, kes tegelikult järelevalvet teeb, kuna ei saa olla nii, et ühe ja sama isiku suhtes käib mitu samasisulist haldusjärelevalvet samadel asjaoludel. Kui pankrotimenetlus käib, siis sanktsioneerida saab järelevalvekohtunik, kellel on kaalutlusõigus otsustada, kas ta sanktsioneerib konkreetset menetlusosalist. Maksejõuetuse teenistus ei saa ise kedagi sanktsioneerida, vaid saab koostada järelevalvekohtunikule rikkumisteate. Maksejõuetuse teenistus edastab kõik tuvastatud rikkumised teistele haldusjärelevalveorganitele. **Viimsalu** lisas, et ärikeeldude puhul on tõendamiskoormus suur, et ärikeelu taotlust kokku panna. Lisaks on murekohaks kohtusüsteem – seesama kohtunik, kes pankrotiasju menetleb, menetleb ka ärikeelu taotlusi ning neil on väga palju erinevaid asju korraga laual.

Jaak Aab palus täpsustada, mida on tehtud Lätis, et neil on pankrotihaldurite pool parem.

Signe Viimsalu vastas, et Lätis viiakse menetlused suures osas läbi digitaalselt ühes IT-süsteemis, millele on kõigil menetlusosalistel ligipääs. See süsteem kuulub riigile ning menetlust näevad kõik menetlusosalised niipalju, kui nad peavad nägema. Eestis on see süsteem killustunud.

Tarmo Tamm sõnas, et on mitmeid näiteid sellest, et kui ettevõtte mingil põhjusel kustutatakse äriregistrist ära, siis pankrotihaldur ei saa ettevõtte pangakontol olevat raha kätte ning kui kolme aasta jooksul ei suuda ettevõtja oma äriühingut taastada, mis on tema hinnangul vaevaline protsess, siis pank võtab selle raha endale. **Tamm** küsis, kas neid olukordi oleks võimalik kuidagi reguleerida, et see raha ei läheks pangale, vaid näiteks kohalikule omavalitsusele või riigile. Lisaks küsis **Tamm**, kas on võimalik välja uurida, kui palju on olnud selliseid olukordi.

Signe Viimsalu vastas, et Maksejõuetuse teenistusel puudub teave selle kohta ning teenistusel puudub ka pädevus seda uurida. Kui osaühing soovitakse registrisse ennistada pärast selle kustutamist, siis selleks on vaja esitada taotlus kohtusse ning maksta riigilõiv. Küsimus on selles, millal see menetlusse võetakse, aga tema hinnangul võiks enne kolme aasta möödumist ühing enda raha kätte saada.

Rene Kokk sõnas, et ärikeeldude puhul on ühiskonna usalduse mõttes oluline, et ühiskond näeks, et ettevõtjate tegevus, kus järjest ettevõtteid pankrotti aetakse ja hiljem uusi asutatakse, ei ole aktsepteeritav. **Kokk** küsis, kui palju oleks Maksejõuetuse teenistusel vaja juurde ressursi, et see jõuaks ka kohtule ette valmistada ärikeeluga seotud menetluste materjale.

Signe Viimsalu vastas, et ärikeelu puhul ei ole probleem niivõrd teenistuse ressursis, vaid pigem tõkendi menetluslikus protseduurilises pooles. Ärikeeldu saab kohaldada siis, kui pankrot on välja kuulutatud ja pankrotimenetluse ajaks, aga on palju juhtumeid, kus pankrot on raugenud ning ärikeeldu kehtiva õiguse kohaselt kohaldada ei saa. Analüüsitud 193 varatu juriidilisest isikust võlgnikust moodustavad kõigest 10-15% need, mille puhul on otstarbekas avalik uurimine ette võtta ning teenistus leidis, et neid teisi (85-90%) ei ole enam otstarbekas edasi menetleda avaliku uurimisena, kuna aegumistähtajad on möödas ja sealt pankrotimenetlusest ei ole võimalik võlausaldajatele raha tagasi tuua. **Viimsalu** lisas, et ärikeelu taotluse koostamiseks tõendite kogumine ei ole probleem, vaid probleem puudutab osaühingute asutamist, kus osaühing asutatakse osakapitaliga 0,01 eurot. Aastatel 2023-2024 tegutsesid 29 000 osaühingut sisuliselt kuni 1 sendi kuni 100 euro eelarvega, mis on kummaline.

Rene Kokk küsis, mitme ettekandes toodu 41 varatu juriidilise isiku kohta esitas Maksejõuetuse teenistus kohtule ärikeelu kohaldamise taotluse.

Signe Viimsalu vastas, et taotlus esitati vist kuue isiku kohta. **Viimsalu** tõi näite Lätist, kus Maksejõuetuse Kontrolli Agentuurile on antud volitus ärikeelde ise kohaldada ilma kohtuvõimuta.

Andres Sutt palus selgitada Maksejõuetuse teenistuse 2024. a tegevusaruandes toodud väidet, et ebausaldusväärsete juriidiliste isikute juhtorganite poolt tekitatud kahju võlausaldajatele ja Eesti majandusele on konservatiivselt arvatuna 12,5 mld €. Eestis on ettevõtete laenuportfell 10 mld € ning Eesti SKP on 40 mld €, seega väidetakse, et on tekitatud kahju ühe kolmandiku SKP ulatuses.

Signe Viimsalu vastas, et need numbrid tunduvad tõesti väga suured. Kui vaadata detailselt sisse, siis meil on 94 000 äriühingut, kes ei ole esitanud majandusaasta aruandeid, toimetavad ärikeskkonnas endiselt edasi, teevad igapäevaselt tehinguid (neil on ka maksuvõlad). Sellega teenistus ei väida, et nad on kõik palju õigusrikkumisi toime pannud, vaid nad on Eesti ühiskonnas ebausaldusväärsed. Selliste äriühingute puhul võtab võlausaldaja nendega äri tehes täiendava riski. Esitamata majandusaasta aruannete, tähtaegselt esitamata majandusaasta aruannete eest määratud aruandetrahvimääruste ja omakorda korduvate aruandetrahvimääruste hulk liideti kokku ning seal võeti rohkem kui pool numbritest omakorda maha, mis omakorda teenistuse tegevusaastaruandes ebausaldusväärsusena välja toodi. Küsimus ei ole antud juhul saadud summas, vaid selles, et meie ühiskonnas on maksejõuetus väga ulatuslikult levinud ning on äriühinguid, kes ei täida seadusi ega lepinguid ja ei austa teist lepingu-partnerit. Vaja on arutada, mida on vaja sel juhul teha. Lisaks on veel füüsilised isikud ning juriidiliste ja füüsiliste isikute teadaolev koguvõlg võlausaldajate ees on igapäevaselt 1,6 mld €.

Andres Sutt küsis, mis andmete põhjal selliseid väiteid esitatakse. Sellised väited peavad olema põhjendatud ning mitte põhinema puhtalt hinnangutele.

Signe Viimsalu nõustus öelduga. Siin on üks pool selles, et riigil ei ole palju selliseid tumedama majanduse poole (krüpto, välismaiste makseasutuste kaudu tehtud tehingud ja sularaha kasutus) andmeid ega IT süsteemi, kust kohast kõik need andmed välja võtta. Maksejõuetuse teenistus analüüsis enda andmeid ja kogus andmeid erinevatelt asutustelt, nagu näiteks Maksu- ja Tolliametist, kes on Eestis ainult üks võlausaldaja. Maksu- ja Tolliametile ollakse võlgu vähemalt 342 mln €. Kui Maksu- ja Tolliametile ei deklareerita õigeid andmeid, siis Maksu- ja Tolliametil ega ka Statistikaametil andmeid ei ole. 12,5 mld € tuli sellest, et 2024. aastal jättis üks varatu maksejõuetu juriidilisest isikust võlgnik aastal keskmiselt maha umbes veerand miljonit € võlgu võlausaldajatele. Kui need summad korrutada ebausaldusväärse koefitsiendiga, siis saadi vastav summa. See summa võib olla ka näiteks 3 mld € või 1 mld €, aga see summa on igatahes väga suur. Maksejõuetuse teemale tuleb riigivalitsejatel rohkem tähelepanu pöörata.

Andres Sutt sõnas, et maksejõuetuse teema on oluline, aga kui ametlikus aruandes esitatakse väiteid suurusjärgus 12,5 mld €, siis tekib küsimus teenistuse professionaalsuses ning kuidas selliste numbrite ni jõuti.

Signe Viimsalu lausus, et see väide puudutab Eesti Vabariigis ebausaldusväärset toimetavaid isikuid või Eesti Vabariigi kaudu tegutsevaid isikuid ehk näiteks e-residente.

Mario Kadastik sõnas, et seal oleks vaja detailsemat pilti. Tegevusaruandes öeldakse, et 1,6 mld € tuleb sissenõutavatest võlgadest sellest hetkest, kui nad on sissenõutavaks muutunud, aga ei ole veel sisse nõutud. Lihtne näide on siin arvetele märgitavad maksetähtajad, mis muutuvad sissenõutavaks maksetähtaja saabumise järgmisel päeval. Kui ettevõtte rahavoos on mingisuguseid fluktuatsioone, siis see võib tähendada, et arve saab makstud aeg-ajalt maksekuupäeval või enne või pärast seda. See ei ole asi, mida võiks akumulierida suureks võlaks. See võib viidata teatud maksekäitumisele. Samas kui see on akumulieritud kokku selliseks numbriks, siis see ei kajasta sisulist probleemi väga suures osas, vaid teatud osas. Seetõttu on vaja näha, kuidas selliste numbrite ni jõutud, et mõista, kas tegemist on või ei ole pikaajalise tõsise probleemiga. Lisaks küsis **Kadastik**, kui suur osa

Maksu- ja Tolliametile võlgu olevast 342 mln € on ajatatud.

Signe Viimsalu vastas, et seda ei ole Maksu- ja Tolliameti koduleheküljel kirjas. Tema hinnangul võib see kõik olla võlg. **Viimsalu** lisas, et arusaadavalt võib olla komisjoni liikmetel keeruline uskuda seda, et maksejõuetus kui nähtus kahjustab Eesti majandust ja see number kokku võib-olla väga suur.

Mario Kadastik lausus, et ettevõtetel võib olla perioode, kus rahavoog jookseb üles-alla, mille tulemusel võib ettevõttel tekkida keerulisi olukordi, aga nendest olukordadest on välja tulnud. Kui aga selle põhjal öelda, et majandusele on tehtud väga suur kahju, siis sellise väite kinnitamiseks on vaja näha, kuidas sellise väiteni jõuti.

Signe Viimsalu märkis, et Maksejõuetuse teenistus saab enda 2024. a tegevusaruannet täpsustada ning lisada metoodika, kuidas nende numbriteni jõuti.

Tarmo Tamm tõi välja, et ka talle tundub, et miljardites eurodes kahju ei ole põhimõtteliselt Eesti Vabariigis võimalik. Ta palus Maksejõuetuse teenistusel saata majanduskomisjonile andmed ja arvutused, kuidas selliste numbriteni jõuti.

Mart Maastik lausus, et see number puudutab ebausaldusväärsete isikute poolt tekitatud kahju, seega kui arvestada riigijuhtide poolt tekitatud kahju (nt seoses Nordica juhtumiga), siis tema hinnangul võib see number olla adekvaatne. Ta nõustus, et arvutuskäik, kuidas numbrini jõuti, peaks olema paremini välja toodud.

Signe Viimsalu kinnitas, et 193 varatut juriidilisest isikust maksejõuetut ühingut tegi 48,5 mln € ulatuses kahju võlausaldajatele. See on tuvastatud kahju, millele aga lisandub see, mida ei ole tuvastatud.

Rene Kokk sõnas, et Maksejõuetuse teenistus võiks enda ettepanekud, mis ta edastab justiits- ja digiministrile, edastada ka majanduskomisjonile. Kui ettepanekud edastatakse ministriumile, siis opositsioonis olevad erakonnad ei pruugi neist esitatud ettepanekutest teada saada.

Kaido Rosin lausus, et Maksejõuetuse teenistuse 2023. a tegevusaruandes olid väga konkreetsed ettepanekud, mis edastati justiitsministrile ning ka Riigikogule. Ta küsis, kas neid ettepanekuid on arvestatud.

Signe Viimsalu vastas, et vahepeal on ministrid vahetunud ning 2023. a tegevusaruandes toodud ettepanekutest on üks hakanud selle aasta alguses jõuliselt edasi liikuma. Ülejäänud ettepanekud saadeti paljudele asutustele edasi, kes olid teenistuse ettepanekute vastu, välja arvatud võlausaldajaid esindavad organisatsioonid.

Jaak Aab palus, et Maksejõuetuse teenistus edastaks ka majanduskomisjonile oma ettepanekud.

Andres Sutt tõi veel välja, et tegevusaruandes öeldakse, et näiteks pankrotihaldurite tasusüsteem on jäänud ajale jalgu – selliseid kohti tuleks täpsustada ning enda ettepanekutes peaks pakkuma ka võimalikke lahendusi. Lisaks märkis ta, et tegevusaruannet lugedes jäi tal mulje, et kui on palju ettevõtteid, siis see on halb. Tema hinnangul on see pigem hea, kui

inimesed on valmis katsetama ning kõik ettevõtmised ei õnnestu alati. Samuti ei näe ta halba mikroettevõtjates, kuna tänapäeva töösuhted on muutunud ning sellest ei peaks jääma negatiivset kuvandit.

Signe Viimsalu märkis, et Maksejõuetuse teenistuse ülesanne on uurida varatuid äriühinguid ja vaadata, kuidas juhtorgani liikmed on käitunud (kas nad olid hoolsad ja lojaalsed oma äriühingule nii nagu seadus seda ette näeb). Murettekitavad on olukorrad, kus näiteks üks ja sama füüsiline isik on tegutsenud seitsmes äriühingus niimoodi, et ta on võlausaldajatele võlad maha jätnud ning on asutamas kaheksandat äriühingut. Siin on küsimus selles, mida riik teeb sellistes olukordades.

Mario Kadastik sõnas, et see on koht, kus on vajalikud regulatsioonid parandavad ettepanekud. Ta nõustus, et on murettekitav, kui inimene on juba mitmenda ettevõtte võlgadega maha jätnud ning mitte midagi ei juhtu. See peaks olema kuidagi läbipaistvalt näha.

3. Õiguskantsleri ettepaneku arutelu elektrituruseaduse § 59¹ lõike 2 punkti 8 põhiseadusega kooskõlla viimiseks

Õiguskantsler **Ülle Madise** selgitas, et kõnealune ettepanek puudutab taastuvenergia toetuseid, mis nähti ette tähtajalisena ehk 12 aastaks, mis on Eesti Vabariigi põhiseaduse alusel eriti tugevalt kaitstud. Tema ettepanek on seotud Euroopa Liidu (EL) direktiividega, mille mõte on selles, et jäätmetest toodetakse põletamise teel elektrienergiat üksnes siis, kui taaskasutuseesmärgid on täidetud ehk siis, kui on tehtud investeeringud selleks, et neid jäätmeid muul viisil uuesti kasutusse võtta. Praeguse põhiseaduslikkuse järelevalve ettepaneku ajend on see, et Iru elektrijaamal, keda see küsimus ainsana puudutab, oli õigus kuni 2025. aasta 2. juulini, mil saab 12 aastat täis, taastuvenergia toetust saada. Äriplaane tehes ja oma tööd jätkates oli ettevõtja arvestanud, et ta seda toetust saab, aga praeguse regulatsiooni kohaselt kaotaks ettevõtja toetuse umbes poole aasta ulatuses. See summa on kuni 2,6 mln €. Õiguskantsleri sõnul on nende jaoks tõsine probleem Eesti ettevõtluskeskkonna ettevõtjasõbralikkus, investeerimiskindluse tagamine ning õiguskorra ettenähtavus nii, nagu näeb ette seda põhiseadus. Tema hinnangul nõuab põhiseadus seda, et kui ettevõtjale antakse tähtajaline lubadus toetust maksta, on olemas toetuskava ja toetuse saamise tingimused, siis riik ei tohi sõnamurdlikult seda toetust enne tähtaja saabumist ära võtta. Tema hinnangul praegu just niimoodi läks. See juhtus seetõttu, et EL kehtestas vahepeal direktiivi, mille eesmärkidele ta oma sõnavõtu alguses viitas. Selles direktiivis on kaks sätet, mida võib tõlgendada ka omavahel vastuolus olevatena. Üks säte ütleb, et jäätmetest elektri tootmist põletamise teel ei tohi toetada, kuni teised kasutusviisid on nõutava tasemeni saavutamata. Teine säte ütleb, et õiguspärast ootust tuleb austada ehk need ettevõtjad, kellel on vajalik riigiabi luba juba olemas ning kes seda toetust saavad ja kelle toetuse saamise tingimustes ei olnud sees seda, et toetuse suurus võib muutuda või see toetus võib kaduda selle tõttu, et ilmnevad uued asjaolud seoses keskkonnakaitse vajadustega, saavad seega sellisel juhul oma perioodi lõpuni toetuse kätte. ELi õiguse tõlgendamisel on lõppsõna ELi Kohtul. Loodetavasti ei jõua see kaasus aga nii kaugele. Tema hinnangul on Eesti argumendid siin väga tugevad. Eesti peab lähtuma oma põhiseadusest. Praegu on seda võimalik teha, kui Riigikogu peaks otsustama tema ettepanekut täita ja vastavalt seadust täpsustada, et toetust ei maksta jäätmetest põletamise teel elektri tootmisele, kui ei ole saavutatud taaskasutamise sihttasemed, uute turule tulevate tootjate puhul. See on kooskõlas ka ELi seatud eesmärkidega. Lisaks ei ole siin mingisugust sisulist mõistlikku võimalust Iru elektrijaamal panna Eesti inimesi prügi

paremini sorteerima, korraldada prügi liigiti kokkukogumist senisest paremini või kuidagi parandada nende tehaste hulka või tegevuse amplituud, kes võiksid liigiti kogutud jäätmetest midagi mõistlikku toota. Seega on tema ettepanek viia elektrituruseaduse § 59¹ lg 2 p 8 kooskõlla põhiseaduse §-ga 10, mis kätkeb eneses õiguspärase ootuse kaitset ja õigusselguse nõuet, ning §-ga 31, mis kaitseb ettevõtlusvabadust. **Madise** tõi veel välja, et arutatav teema ongi väga keeruline. Samas see signaal, mis ettevõtjatele antakse Eesti majanduskeskkonna turvalisuse ja investeerimissõbralikkuse kohta, on igal juhul väga oluline.

Kliimaministeriumi energeetikaosakonna juhataja **Rein Vaks** sõnas, et Riigikogusse jõudis Vabariigi Valitsuse algatatud eelnõu just sellisel kujul, kuna võeti üle taastuvenergia direktiivi. Kliimaministerium oli ka kimbatuses arutatava sättega just selle tõttu, et ministeriumi jaoks on oluline, et Eesti taastuvenergiatoetus oleks järjepidev ning majandus- ja investeerimiskeskond ei saaks kahjustada selle kaudu, et toetuseid ennatlikult lõpetatakse vastupidiselt kokkulepetele. See on ka põhjus, miks juba tookord sätet muutes ministerium arutas seda põhjalikult turuosaliste ja Euroopa Komisjoniga (EK). Ministerium otsis võimalusi, kuidas jätta Iru jäätme põletusele 12 aastast toetusperioodi alles. Tookord oli lõplikuks kaalukaussiks see, et EK seisukoht selles, kus õiguskantsleri viidatud sättes on erinev arusaam, oli, et ei ole võimalik seda sätet niimoodi direktiivist tõlgendada, et ei tohiks tagantjärele minna toetusskeemi jäätme põletuse vaatest muutma. Siiski sellest sõltumata tänu õiguskantsleri väga põhjalikule analüüsile tunneb ministerium ennast täna suhteliselt julgelt sellest vaatest, et teha muudatusettepanek (ME) selle sätte rakendamiseks. Kliimaministerium on seda ME veel ette valmistamas. Loodetavasti jõutakse järgmisel nädalal tutvustada ME sisu kliimaministrile ning temalt mandaadi saades esitab Kliimaministerium selle ME tõenäoliselt majanduskomisjoni menetluses oleva Vabariigi Valitsuse algatatud elektrituruseaduse muutmise seaduseelnõu 555 SE juurde.

Jaak Aab lausus, et Kliimaministeriumi ettepanek on ME teha 555 SE juurde tulenevalt aja kokkuhoiust. Kui ministerium sellise ettepaneku esitab, siis majanduskomisjon kindlasti kaalub seda.

Mart Maastik sõnas, et tehtud vigu tuleb parandada, aga ta tegi ettepaneku mitte siduda Kliimaministeriumi ME eelnõuga 555 SE, kuna sel juhul seotakse erinevad asjad. Isamaa fraktsioon toetab praegu arutatava sätte muutmist, aga ei toeta eelnõu 555 SE.

Mario Kadastik palus selgitada arutatava ettepaneku edasise menetluse protsessi.

Jaak Aab sõnas, et Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152 käsitleb Riigikogu toetuse saanud õiguskantsleri ettepaneku täitmist. Nimetatud paragrahv toob välja, et kui Riigikogu toetab õiguskantsleri ettepanekut viia seadus või Riigikogu otsus põhiseaduse või seadusega kooskõlla, teeb Riigikogu esimees ühele Riigikogu komisjonidest ülesandeks algatada eelnõu põhiseaduse või seadusega vastuolus oleva seaduse või Riigikogu otsuse nende aktidega kooskõlla viimiseks. Sisuliselt ei ole vahet, kas esitatakse eraldi seaduseelnõu või esitatakse ME juba menetluses oleva sama valdkonna eelnõu juurde.

Ülle Madise lisas, et kui Riigikogu otsustab toetada tema ettepanekut, siis Riigikogu leiab viisi, kuidas see probleem lahendada.

Mari Tänav küsis, millised õiguskantsleri pöördumises olevad argumendid panid Kliimaministeriumi arutatava sätte õiguspärasuse osas oma seisukohta muutma. Varem on

ministeerium olnud seisukohal, et kõik on õiguspärane. Lisaks küsis **Tänav**, kas ministeerium konsulteeris sel teemal uuesti ka EKga.

Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna taastuenergia ekspert **Hans Markus Kalmer** vastas, et ministeerium konsulteeris selles küsimuses täiendavalt EKga. EK kinnitas, et direktiivi (EL) 2018/2001 artiklit 3, millest tuleneb keeld maksta taastuenergia toetust, kui jäätmete sihtmäärad ei ole täidetud, tuleb vaadata eraldiseisvalt artiklist 6, mis käsitleb õiguspärast ootust ja seda, et toetuskeemide halvendamine või negatiivsete otsuste langetamine ei tohiks olla kohaldatav. Selles osas ütles EK, et artikkel 3 on sellest üle ning seda tuleb vaadata eraldiseisvalt artiklist 6. Kliimaministeerium täpsustas ka seda, et kui Eestis on varasemalt juba tehtud otsus toetuskeemi kohta Iru elektrijaama näitel pea 12 aastat tagasi, siis kuidas tuleks selles osas toimida. EK ütles, et nad ei tohiks edasist toetust saada. Nad toonitasid veel täiendavalt, et lõpliku otsuse EK seisukoha kohta annab ELi Kohus. EK väljendas suuliselt, et kuna rikkumine oleks ainult poole aasta ulatuses, siis tõenäoliselt ei teeks nad sellest välja.

Ülle Madise lisas, et ta väga loodab, et see ELi Kohtusse ei jõua, aga kui peaks jõudma, siis tema hinnangul on Eestil küllalt tugevad argumendid lisaks sellele, et me peame kaitsma oma põhiseadust, ka see, et kui tõlgendada direktiivi niiviisi, et artikkel 6, mis kaitseb õiguspärast ootust nende osas, kellele on riigiabi luba juba antud ja kes seda toetust juba kasutavad ja kes ei ole ühtegi tingimust rikkunud ega saa mitte kuidagi teha mitte midagi selleks, et toetust edasi saada, siis tema hinnangul kaotab see säte üldse mõtte ning ELi Kohus peaks direktiivi vaatama ikka nii, et nii artiklil 3 kui ka 6 on mingi mõte. **Madise** lisas, et tõenäoliselt on siin kõik tahtnud parimat, aga see normistik ongi väga keeruline. Ta palus enda ettepanekut toetada ning Iru elektrijaama puudutav probleem ära lahendada.

Andres Sutt küsis, kas EK on vahepeal oma seisukohta kuidagi muutnud.

Hans Markus Kalmer vastas, et EK ei ole oma seisukohta muutnud. Nende hinnangul toetust maksta ei tohi. Lõpliku seisukoha selles küsimuses annaks ELi Kohus.

Andres Sutt märkis, et tema hinnangul teeb praegusel juhul olukorra lihtsamaks see, et toetuse saamise lõpuni on jäänud pool aastat. Samas kui oleks jäänud veel näiteks 10 aastat, siis tema hinnangul peaks riik jõudma täpselt samasuguse otsuseni.

Hans Markus Kalmer märkis, et Eesti on oma toetuskeemiga, kus on 12 aastaks määratud fikseeritud periood, ELis ainulaadne. Teistes riikides, mis on samamoodi jäätmete sihtmäärade täitmisega raskustes, ei ole selliseid toetuskeeme, kus on eelnevalt kokku lepitud, et toetust saab 12 aasta jooksul. Näiteks on Soomes toetuskeem selline, et kui toetuse vahendid saavad otsa, siis rohkem toetust välja ei maksta.

Jaak Aab sõnas kokkuvõtteks, et on kujunenud tavaks, et nii arutatavat seadust menetlenud juhtivkomisjon kui ka põhiseaduskomisjon annavad Riigikogu täiskogule soovitusi, kas õiguskantsleri ettepanekut toetada või mitte. Õiguskantsleri ettepanek võetakse Riigikogu täiskogu päevakorda vastavalt juhatuse otsusele esimesel võimalusel.

Otsustati:

3.1. Toetada õiguskantsleri ettepanekut (konsensus: Jaak Aab, Aleksei Jevgrafov, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm,

Kristina Šmigun-Vähi).

3.2. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Mario Kadastik (konsensus: Jaak Aab, Aleksei Jevgrafov, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm, Kristina Šmigun-Vähi).

4. Info ja muud küsimused

Arutati komisjonipoolse otsuse koostamist kollektiivse pöördumise „Kiiremini uued reisirongide peatused Tallinnasse!“ kohta. Komisjoni liikmetele oli eelnevalt otsuse kavand saadetud.

Andres Sutt sõnas, et ta on põhimõttelise otsusega nõus. Komisjoni eilsel istungil tõi ta selle ka kollektiivse pöördumise algatajate esindajatele välja, et kui pöördumises toodud ettepanekute realiseerumisel loodetakse vaid riigieelarve vahenditele, siis see võib kauem aega võtta. Kui Tallinna linnal on huvi ettepanekud kiiremini realiseerida, siis võiks linn võtta seal eestvedaja rolli, mis ei tähenda automaatselt seda, et linn peab ise kõik kinni maksma.

Jaak Aab sõnas, et seda välja toodut puudutab alapunkti 4.2.2. otsus.

Otsustati:

4.1. Toetada põhimõtteliselt kollektiivses pöördumises „Kiiremini uued reisirongide peatused Tallinnasse!“ esitatud ettepanekut Tallinnas täiendavate reisirongipeatuste võimalikult kiireks rajamiseks (konsensus: Jaak Aab, Aleksei Jevgrafov, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm, Kristina Šmigun-Vähi).

4.2. Edastada Kliimaministeriumile järgmised ettepanekud:

4.2.1. kaaluda koostöös Regionaal- ja Põllumajandusministeriumiga praegu ministeriumis Vabariigi Valitsusele arutamiseks ettevalmistamisel olevatele raudteeseaduse § 73 alusel vastu võetud avaliku raudteeinfrastruktuuri arendamist suunava tegevuskava aastateks 2021–2028 muudatustele kollektiivses pöördumises nimetatud reisirongipeatuste rajamise lisamist;

4.2.2. kui nimetatud peatuste rajamist peetakse vajalikuks, siis koostöös Regionaal- ja Põllumajandusministeriumi ja teiste asjassepuutuvate valitsusasutuste ning Tallinna linnaga leida rahastamisvõimalused nende väljaehitamiseks lähiaastatel (konsensus: Jaak Aab, Aleksei Jevgrafov, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm, Kristina Šmigun-Vähi).

4.3. Saata Kliimaministeriumile edastatavad ettepanekud teadmiseks ka Vabariigi Valitsusele, Regionaal- ja Põllumajandusministeriumile ning Tallinna linnale (konsensus: Jaak Aab, Aleksei Jevgrafov, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik, Reili Rand, Andres Sutt, Tarmo Tamm, Kristina Šmigun-Vähi).

Järgnevalt selgitas **Jaak Aab** komisjoni esseisvaid kohtumisi.

(allkirjastatud digitaalselt)
Jaak Aab
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Kiia Väli
protokollija